

*Латковська Т. А.,
д.ю.н., професор кафедри
адміністративного і фінансового права,
Національний університет
«Одеська юридична академія»*

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Досліджуючи правове регулювання ринків фінансових послуг, а також державне регулювання на ринках таких послуг, необхідно підкреслити, що відносини між суб'єктами на ринках фінансових послуг мають різноплановий характер, одна їх частина є предметом фінансово-правового регулювання, інша – предметом цивільно-правового та господарсько-правового регулювання. Розглядаючи відносини на ринках фінансових послуг у частині їх охоплення сферою фінансово-правового регулювання, необхідно зазначити про вплив норм фінансового права, що значною мірою пов'язано зі здійсненням фінансової діяльності держави та органів місцевого самоврядування. Сьогодні, із розвитком науки фінансового права і дослідженням нових категорій й понять через призму категорії публічності, прийнято розглядати категорії «фінансова діяльність держави» та «фінансова діяльність органів місцевого самоврядування» через категорію «публічна фінансова діяльність».

Отже, публічна фінансова діяльність становить плановану та систематичну діяльність держави та органів місцевого самоврядування у сфері мобілізації, розподілу, перерозподілу й використання публічних фондів коштів із метою виконання покладених на них завдань і функцій та задоволення публічного інтересу.

Особливість фінансових правовідносин проявляється у тому, що вони, по-перше, виникають зі специфічної діяльності, а саме з пу-

блічної фінансової діяльності і пов'язані з мобілізацією, розподілом, перерозподілом і використанням публічних фондів коштів; по-друге, їм властива юридична нерівність сторін (однією стороною виступає держава в особі органів законодавчої або виконавчої влади, або муніципальних органів, фінансово-кредитних органів, які наділяються владними повноваженнями відносно другого учасника відносин); по-третє, відсутність диспозитивності у виборі варіантів здійснення прав та виконання обов'язків; по-четверте, їх виникнення, зміна та припинення не відбуваються за волевиявленням сторін, а пов'язані із фінансово-правовими актами; по-п'яте, забезпечення контролю за здійсненням грошових операцій.

Фінансова діяльність проводиться і на національних, і на міжнародних ринках фінансових послуг. Державне регулювання ринків фінансових послуг здійснюється: щодо ринку банківських послуг – Національним банком України; щодо ринків цінних паперів та похідних цінних паперів – Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку; щодо інших ринків фінансових послуг – національною комісією, яка здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. Національний підхід щодо правового регулювання ринків фінансових послуг відповідає прийнятим міжнародним та європейським стандартам у даній сфері.

Сьогодні чинне законодавство розглядає фінансову послугу як операції з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб. У випадках, передбачених законодавством, фінансові послуги надають за рахунок коштів, залучених від інших осіб з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів.

Відповідно до Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», прийнятого 12 липня 2001 року [1], до фінансових послуг належать: 1) випуск платіжних документів, платіжних карток, дорожніх чеків та/або їх обслуговування, кліринг, інші форми забезпечення розрахунків; 2) довірче управління фінансовими активами; 3) діяльність з обміну валют; 4) залучення фінансових активів із зобов'язанням щодо наступного їх повернення; 5) фінансовий лізинг; 6) надання коштів у позику, у тому числі і на умовах фінансового кредиту; 7) надання гарантій та поручительств; 8) переказ коштів; 9) послуги у сфері страхування та у системі накопичувального пенсійного забезпечення; 10) тор-

гівля цінними паперами; 11) факторинг. До фінансових послуг законодавство зараховує й інші операції, які відповідають визначеним критеріям.

Учасниками ринків фінансових послуг законодавство визначає юридичних осіб та фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, які мають право здійснювати діяльність з надання фінансових послуг на території України, та споживачів таких послуг. Виникає питання: чи є особи, які проводять діяльність з надання посередницьких послуг на ринках фінансових послуг, учасниками ринків фінансових послуг? Звичайно є, однак про них не зазначено у Законі, так само як і не визначено, що потрібно розуміти під посередницькою послугою на ринку фінансових послуг. Незважаючи на це, чинне законодавство досить часто оперує поняттям «посередницькі послуги». Так, дане поняття зустрічаємо у Постанові Верховного Суду «Про стягнення заборгованості за договором про надання посередницьких послуг» [2], у Постанові Кабінету Міністрів України «Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для збереження та функціонування національної еталонної бази» [3] та в інших нормативно-правових актах.

Сьогодні постає і необхідність в усуненні правової колізії стосовно факторингу. Так, відповідно до статті 9 Закону «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 1 червня 2000 року до видів діяльності, що підлягають ліцензуванню, належить надання фінансових послуг. Закон «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» статтею 4 відносить факторинг до фінансових послуг. Однак у розділі 6 «Ліцензування діяльності фінансових установ» Закону «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» відповідно до статті 34 Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, у межах своєї компетенції видає ліцензії для здійснення фінансовими установами: 1) страхової діяльності; 2) діяльності з надання послуг накопичувального пенсійного забезпечення; 3) надання фінансових кредитів за рахунок залучених коштів; 4) діяльності з надання будь-яких фінансових послуг, що передбачають пряме або опосередковане залучення фінансових активів від фізичних осіб. Про факторинг мова не йде, а це означає, що відповідно до Закону «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» здій-

снювати факторингові операції можна без отримання на це ліцензії. Таким чином, сьогодні постає потреба у внесенні змін до Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» з метою вдосконалення нормативно-правового регулювання і захисту інтересів кредиторів, вкладників банків та споживачів фінансових послуг, а також для зниження рівня ризиків фінансової системи.

Список використаної літератури

1. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: закон України: від 12.07.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 1. – Ст. 1.
2. Про стягнення заборгованості за договором про надання посередницьких послуг: постанова Верховного Суду: від 09.03.2004 р. № 9/354/2.
3. Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для збереження та функціонування національної еталонної бази: постанова Кабінету Міністрів України: від 14.09.2011 р. № 967.